

NAKON GODINU DANA

Nakon godinu dana odnosno *au bout d'un an* naslovljen je kratki uvodnik petog broja časopisa *Annales d'histoire économique et sociale* iz 1930. godine. Bez ikakve namjere za pretencioznim uspoređivanjem s časopisom svjetskog glasa i slave, na isti su način oslovljene i ove uvodne riječi. Naime, upravo je prije godinu dana izašao prvi broj novog i stalnog uredništva časopisa *Pro tempore*, koje je 2010. godine potvrđeno te se okupilo oko projekta novog broja časopisa. Dakako, bez podrške studenata i profesora, svih suradnika u Hrvatskoj i izvan nje, ovaj projekt ne bi bio ostvariv, pa im zato najprije zahvaljujem u ime čitavog uredništva.

Prisjećanje na uvodnik kojeg su, sada već točno prije osamdeset i jedne godine napisali suradnici i prijatelji, Lucien Febvre i Marc Bloch, ima i dublje razloge od onih očitih. Teme novog broja, obljetnica francuskog časopisa *Annales* (1929.-2009.) i poduzetnička povijest ili povijest poslovanja, prihvaćene su u uredništvu na prijedlog glavnog urednika uz vrlo ozbiljan program. Važnost časopisa *Annales* za svjetsku, a naravno i hrvatsku historiografiju nemjerljiva je. Samo u posljednjih deset godina, od ponovnog izdanja *Feudalnog društva* Marca Blocha (2001.) do danas, brojimo desetke prevedenih knjiga i članaka raznih povjesničara povezivanih s tom strujom francuskih intelektualaca. Radi se o djelima koja su generacije povjesničara inspirirala i usmjerivala na određena istraživačka pitanja, pristupe i načine otvaranja problema značajnih i karakterističnih za Novu historiju. Povjesničari koji su se nalazili u grupi oko toga časopisa svojim su istraživanjima obilježili mnoge nove metodološke iskorake i demonstrirali brojne inovacijske metode tijekom četiri odnosno pet generacija, počevši još davne 1929. godine. Radi se o svjetskim imenima kao što su Marc Bloch, Lucien Febvre, Pierre Goubert, Fernand Braudel, Pierre Chaunu, Emmanuel Le Roy Ladurie, Georges Duby, Jacques Le Goff,

Roger Chartier, Jacques Revel i brojni drugi korifeji povijesne znanosti. Postojanje „škole“ Analā i danas povjesničari primaju s određenom rezervom, iako su mnogi razgovori između uredništva časopisa i stručnjaka povezanih s historiografijom Analā, koji su objavljeni u ovom dvobroju, dokazali upravo suprotno. Uostalom, inovacija i otvaranje novih problemskih pristupa u historiografiji neke su od odlika svake generacije tih povjesničara; nije li Jacques Barzun definirao svrhu škole u tome što uklanja neznanje i zanemarivanje,¹ što je upravo osnovno postignuće „škole“ Analā.

Naizgled je možda teško moguće povezati historiografiju i postignuća te škole s temom povijesti poduzetništva, no ipak su te teme u određenom smislu izrazito bliske. Izvorni program časopisa *Annales d'histoire économique et sociale* uz osnovnu ideju o izbjegavanju tradicionalističkog pristupa uske događajne povijesti (franc. *histoire événementielle*), koja je sama sebi dala ulogu suca prošlog i sadašnjeg vremena crpeći iz prikaza nekadašnjih junaka, kraljeva i vođa potporu suvremenom nacionalizmu, poseban je naglasak stavio na ekonomske probleme. Već vrlo rano, 1931., uredništvo časopisa prepoznalo je važnost tema koje su otvarane od strane američke *Harvard Business School* predvođene N.S.B. Grasom. Marc Bloch u tome je broju pisao kraći uvodnik o američkim iskustvima bavljenjem kulturom i ekonomijom, a odmah potom uvršten je francuski prijevod Grasova članka „Les affaires et l'histoire des affaires“.² Baš je bavljenje poduzetničkom poviješću, disciplinom koja podrazumijeva uvrštavanje poslovnih izvještaja, godišnjih statistika, marketinških projekcija i financijskih izračuna pod primarna vrela koja objašnjavaju promjene u prošlosti, dio programa kojeg Marc Bloch provodi. Upozoravajući Paula Valéryja u svojoj *Apologiji historije* da na povjesničaru leži da pronađe arhive koji se tiču neke teme,³ Bloch baš time ukazuje na neiskorištene materijale koji se nalaze primjerice u poslovnim pohranama raznih poduzeća. Kasnija će izdanja časopisa *Annales* rjeđe obraćati pozornost na američka usmjerenja u proučavanjima povijesti poslovanja, ali će pod Fernandom Braudelom još više poticati interes prema historiji ekonomije, povijesti poslovnih transfera i makroekonomiju, ali bez primjene prave poduzetničke povijesti. Od 1945. do otprilike 1960-ih tako će pod okriljem matične institucije, *Ecole pratique des hautes études*, pojaviti brojni svesci studija koje u fokus uz agrikulturne i vitikulturne probleme stavljaju veći naglasak i na industriju, trgovačka poduzeća, sajmove, bankarstvo i kredite rekonstruirajući protok ili opadanje tih pojava pomoću trgovačkih spisa, lučkih zapisa, notarijatskih zapisa, tarifa i cestarina te sličnih vrela.⁴

No iako Braudel prati razvoj poduzetničke povijesti koja prema njemu nastaje na modelu koji je davno osmislio Joseph A. Schumpeter,⁵ njegova će vlastita djela izazvati kod ostalih povjesničara izuzetnu kritičku pozornost usmjerenu prema drugim pravcima, a općenite promjene u historiografiji 1960-ih godina prebacit će postupno težište s ekonomske historije na historijsku antropologiju i razne druge smjerove. Strukturalistička Nova historija najzad se iskazala kao slabo komplementarnom s poviješću poduzetništva; historija koja je bila bliža Braudelu negoli Blochu, a propagirala je odlučni odmak od centralne uloge osoba i političkih vlasti, nikako nije odgovarala uobičajenim metodama povjesničara koji su se bavili poslovanjem i poduzetništvom, jer se dominacija uprava, upravnih odluka i strategija, poduzetnika, menadžera ili vlasnika u njoj nije mogla nikako izbjeći.⁶ Zbog toga je ekonomska povijest, bila ona „klasična“ ili pak pod utjecajem škole Analā, neko vrijeme jasno prednjačila. No, početkom

1980-ih godina mijenjaju se ponovno trendovi. Poduzetnička povijest prisutnija je i u Francuskoj, u časopisu *Annales* s važnim člancima Patricka Fridensona, jednog od rijetkih tadašnjih francuskih povjesničara koji se sustavno bavi poviješću poslovanja i poduzeća.⁷ Međutim, razilaženje ekonomske i poduzetničke povijesti postalo je također u praksi vrlo evidentno, a nekadašnja nadmoć ekonomsko-historijskih istraživanja nikada nije ponovno uspostavljena.

Upravo su te navedene odrednice najvažnije dodirne točke dviju tema koje ovaj dvobroj časopisa predstavlja svom čitateljstvu. One se u ovom svesku baš iz tog razloga prepliću, obuhvaćajući tako gotovo sve rubrike časopisa. I zbog toga se stvorila potreba, ali i prigoda da se već ustaljene rubrike časopisa preslože i osvježe, čime je uz novi grafički identitet časopisu sada omogućena i nova struktura. Osnovni dio časopisa tako čine rubrike *Gledišta i Istraživanja*, dok je ovom prigodom formirana i posebna veća cjelina *O historiografiji* koja obuhvaća neke ranije uspostavljene rubrike. Uvodnik toj novoj rubrici napisao je profesor Georg G. Iggers, profesor emeritus pri Odsjeku za povijest Sveučilišta u Buffalu, predstavljajući hrvatskom čitateljstvu svoje svježe i pronicljive poglede na historiografiju. Ovom mu se prilikom na toj pomoći posebno zahvaljujem. Uz to, ovaj svezak čitateljima predstavlja po prvi put neuobičajen broj intervjua, koji su nastali iz želje da se što detaljnije i obuhvatnije razgovara neposredno o osamdesetogodišnjoj tradiciji časopisa *Annales*. Također, posebno se zahvaljujem prof. dr. Dragi Roksandiću, koji nas je kroz taj pothvat bezrezervno vodio i savjetovao. Te promjene će, nadam se, ubuduće omogućiti svim studentima povijesti Filozofskog fakulteta i ostalim suradnicima časopisa da svoje vlastite istraživačke interese, probleme i pristupe iznose preko definiranih kategorija koje pojedine rubrike predstavljaju upravo u časopisu *Pro tempore*. Nova struktura časopisa svom čitateljstvu predstavlja također bogatu paletu različitih kritičkih stavova i interesa, koji bi trebali poticati polemički dijalog unutar časopisa. Ovaj je dvobroj također okupio do sada najveći broj stranih suradnika i recenzenata. Osim što neki radovi potječu od studenata s drugih studija povijesti, tako smo prikupili priloge i radove iz trinaest različitih zemlja, od Austrije, Brazila, Francuske, Italije, Japana, Meksika, Njemačke, Poljske, Sjedinjenih Američkih Država, Slovenije, Srbije i Tajvana do Ujedinjenog Kraljevstva. Svrha tome je da se hrvatskom čitateljstvu proširuje saznanje o nekim novim radovima ili usmjerenjima uglednih povjesničara iz inozemstva, ali i predstavljaju brojni autori koji su do danas kod nas nepravedno slabije zastupljeni. Također, uredništvo je time pokrenulo jednu historiografsku suradnju na međunarodnoj razini, čime se stvara prostor za nove, dublje spoznaje o napredovanju i različitim smjerovima koje pojedina istraživanja, teme ili poddiscipline povijesne znanosti zauzimaju u današnjem vremenu. S druge strane, brojni radovi koje je ovaj broj časopisa prikupio jasno nam pokazuju kako nove generacije studenata također ne zaostaju za trendovima moderne historiografije, već su dapače vrlo upućene i u stanju kritički sagledati važne teme.

Dužnost je ovog časopisa, kao i njegovog sadašnjeg i budućeg uredništva, otvarati prostor za nove suradnje i veze, kao i predstavljati svojem čitateljstvu nove, različite, promijenjene ili zanemarene metodološke i teorijske pristupe te na taj način poticati prvenstveno nove generacije studenata na aktivno uključivanje u dugotrajni proces aktualizacije problema i pristupa hrvatske historiografije. Ovaj dvobroj u tome je, nadam se, barem djelomično uspio.

Na kraju, ostalo je još jednom zahvaliti se svima koji su doprinijeli uspješnom radu redakcije *Pro tempore* i osigurali kvalitetu časopisa na koje je naše čitateljstvo naviklo. Na prvom mjestu to su autori radova, kritičkih ili historiografskih osvrti, eseja, prikaza ili drugih priloga u ovom broju. Zahvaljujem se u ime čitavog uredništva i svim stručnim recenzentima koji su nam davali korisne savjete, strpljivo pregledavali radove koje smo im slali, davali na, kada je bilo moguće, recenzentske primjerke novijih knjiga koje su prikazane u ovom broju časopisa te usmjeravali cjelokupni rad redakcije. Naravno, kvalitetu časopisa *Pro tempore*, kao i svih časopisa, neizmjereno obilježavaju lektori, grafički urednici i prevoditelji. Njihov trud je, nadam se, dobro odražen i u ovom broju časopisa. Na kraju ostaje mi da se zahvalim i sponzorima i donatorima bez kojih ovaj broj časopisa *Pro tempore* ne bi bio moguć, posebice Odsjeku za povijest pri Filozofskom fakultetu i njegovoj pročelnici prof. dr. Bruni Kuntić-Makvić.

Povijest još uvijek ima draž nedovršenog iskopavanja.

— *Marc Bloch (Feudalno društvo)*

Stvarnost povijesti leži u pojedinostima, a već i pri zapisivanju skice je sastavljaču bolno jasno kako će se svaki puta kada bude pokušao poopćiti nešto, izvrnuti upravo one činjenice, koje želi istaknuti.

— *Joseph Alois Schumpeter (Konjunkturzyklen)*

— **Filip Šimetin Šegvić**, Zagreb, 22. ožujka 2011.

ZNANSTVENO-STRUČNI SKUP „RIJEKA SAVA I GRAD ZAGREB: POVIJESNA ISKUSTVA I BUDUĆI RAZVOJ“

Povodom 110. obljetnice početka regulacije Save kod Zagreba i 45. obljetnice velike poplave, održan je znanstveno-stručni skup „Rijeka Sava i grad Zagreb: Povijesna iskustva i budući razvoj“. Skup, održan 26. listopada 2009. godine u sjedištu Hrvatskih voda, zajednički su organizirali Društvo za hrvatsku gospodarsku povijest i ekohistoriju i Hrvatsko hidrološko društvo, pod pokroviteljstvom Hrvatskih voda. Na ovoj vrlo značajnoj manifestaciji sudjelovalo je tridesetak stručnjaka, autora, govornika i izlagača, različitih profila i zanimanja. Svaki je iz pozicije svoje struke nastojao protumačiti međuodnos rijeke Save i grada Zagreba, kao i njezino značenje u širem lokalnom i regionalnom kontekstu.

Sudionici skupa bili su: arhitekti Zrinka Barišić Marenić, Ivica Čizmek, Zoran Hebar, Hrvoje Hrabak, Krešimir Ivaniš, Fedor Kritovac, Ariana Štulhofer, Andrej Uchytel;

Pro Tempore

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 8/9, 2010.-2011.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
godina VII, broj 8-9, 2010-2011.

Glavni i odgovorni urednik
Filip Šimetin Šegvić

Počasni urednik
André Burguière

Uredništvo
Tomislav Brandolica, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Filip Šimetin Šegvić,
Nikolina Šimetin Šegvić, Stefan
Treskanica

Urednici pripravnici
Marta Fiolić, Kristina Frančina, Sanda
Vučićić

Redakcija
Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Andreja Piršić, Nikolina Šimetin Šegvić,
Filip Šimetin Šegvić, Stefan Treskanica,
Sanda Vučićić

Tajnica uredništva
Martina Borovčak

Recenzenti
dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Ivan Botica
Miodrag Gladović, d.i.e.
dr. sc. Borislav Grgin
dr. sc. Mirjana Gross
dr. sc. Željko Holjevac
dr. sc. Nenad Ivić
Branimir Janković, prof.
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
mr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Isao Koshimura
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Radivoj Radić
Danijel Rafaelić, prof.
dr. sc. Drago Roksandić
dr. sc. Relja Seferović
dr. sc. Boris Senker
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ-Šoljan

Lektura i korektura
Marta Fiolić
Ana Jambrišak
Vedrana Janković
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić
Tajana Vlasiavljević

Dizajn i priprema za tisak
Tomislav Vlainić
Lada Vlainić

Prijevodni s engleskog jezika
Tomislav Brandolica
Jelena Krilanović
Tina Kužić, prof.
Marko Lovrić
Marija Marčetić
Judita Mustapić
Andrea Pečnik
Marko Pojatina
Prijevodi s njemačkog jezika
Sara Katanec
Mirela Landsman Vinković
Azra Plićanić Mesić, prof.
Filip Šimetin Šegvić
Prijevodi s francuskog jezika
Marta Fiolić
Tea Šimičić
Marina Šegvić, prof.
Mihaela Vekarić
Prijevodi sa slovenskog i srpskog jezika
Krešimir Matešić
Prijevodi s talijanskog jezika
Marina Šegvić, prof.

Izdavač
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb

Tisak
ZT ZAGRAF

Naklada
Tiskano u 300 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo stavove
autora i ne predstavljaju nužno stavove
i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financijski su
omogućili:
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
DTM GRUPA d.o.o.,
NARCOR d.o.o.,
TRANSPORTI KRAJAN d.o.o.,
HEMA d.o.o.,
KEMOKOP d.o.o.,
EUROGRAF d.o.o.,
Privatne donacije: S. S., M. F., prof.
dr. Drago Roksandić, Marko Lovrić,
Filip Šimetin Šegvić, Nikolina Šimetin
Šegvić, Tomislav Brandolica.

Redakcija časopisa Pro tempore svim
se donatorima iskreno zahvaljuje na
financijskoj podršci!
Redakcija se također posebno
zahvaljuje gospodinu Zlatku Ožboltu,
dia na trudu i pomoći. Zahvaljujući
njemu, put do izdavanja ovog broja
bio je mnogo lakši. Gospodinu Zoranu
Ivankoviću isto tako dugujemo veliku
zahvalu što nam je izašao u susret
prilikom tiskanja časopisa.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:
Klub studenata povijesti - ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

E-mail:
pt.redakcija@gmail.com
phillip.simetinsegvic@gmail.com